

«فرهیختگان» گام‌های ابتدایی شفافیت پارلمانی در برخی کشورها را بررسی کرد

شفافیت رای در پارلمان‌های دنیا با یک کلیک

ساختمان شیشه‌ای و هرمی بهارستان به علت حضور نمایندگان مردم و وظیفه قانونگذاری ای که بر دوش نمایندگان گذاشته شده، بی‌تردید یکی از مکان‌هایی محسوب می‌شود که باید در اولویت ذره‌بین شفافیت قرار گیرد. شفافیتی که در گام نخست از حقوق مردم محسوب می‌شود، چراکه ناگفته پیداست مردم باید در جریان عملکرد آنان که به نمایندگی از خود به مجلس شورای اسلامی فرستاده‌اند، قرار گیرند. فارغ از حق مردم، این شفافیت می‌تواند اعتماد عمومی را نیز بیش از پیش جلب کند. اعتمادی که طی سال‌های اخیر- در خوشبینانه‌ترین

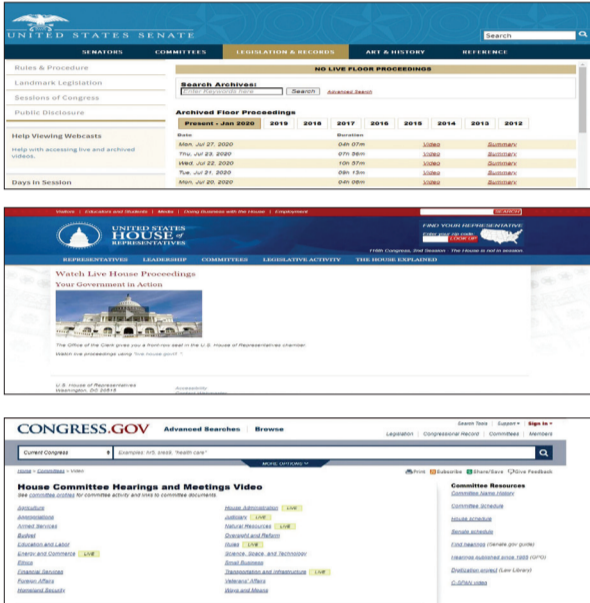
حنایه موحیدین
دبیر گروه راهبرد

نگاه-روندی افزایشی نسبت به نمایندگان مجلس نداشته است. البته در این میان شاید این تاکید بی‌معنا و غیرضروری باشد که منظور از شفافیت، ارائه بی‌قاعده و عریان هرگونه اطلاعات نیست؛ آن هم اطلاعاتی که به‌طور طبیعی امنیت و منافع ملی را در خطر بیندازد. اما نکته قابل تأمل آنجاست که مسائل هر دو لوی بخش محدود و انگشت‌شمار از اطلاعات امنیتی، خواسته یا ناخواسته بر اثر حتی تعلل، از انتشار شفاف عملکردها خودداری شده است. به‌عنوان نمونه سال‌هاست که رادیو فرهنگ پخش مستقیم مشروح مذاکرات مجلس را برعهده دارد ولی از سویی دیگر همواره شفافیت‌آرای نمایندگان از پیش‌پاافتاده‌ترین مساله تا مسائل اساسی‌تر، از جمله مطالبات عمومی بوده است. مطالبه‌ای که تا امروز به آن جز در

موارد اندک و آن هم به‌خواست شخصی جمعی از نمایندگان محقق نشده است. نمونه‌ای که بروز و ظهور آن را در مساله عدم‌تایید اعتبارنامه غلامرضا تاجگردون شاهد بودیم، و یا در انتخاب مهرداد بذرشا به‌عنوان رئیس دیوان محاسبات و پیش از آن نیز از برجام تا ماجرای طرح شفافیت‌آرای نمایندگان و... با چنین چالشی مواجه بودیم. موضوع زمانی جالب‌تر می‌شود که بارها شاهد بودیم بلافاصله بعد از جلسات غیرعلنی نیز برخی نمایندگان به شرح و تفسیر جلسه پرداخته‌اند. شرح و تفسیری که گاهی متناقض نیز می‌شود. از سوی دیگر رفتارهای دون‌شان نمایندگی در خانه‌ملت نیز مساله‌ای است که طی سال‌های اخیر به چالشی جدی تبدیل شده است و هرچند وقت یک‌بار حتی از تریبون بهارستان شنیده

ایالات متحده آمریکا، هم جلسات مجلس سنا و هم جلسات مجلس عوام و به‌عبارتی دیگر جلسات کنگره را علاوه بر پخش مستقیم تلویزیونی و آنلاین بر بستر وب، در وبسایت این مجالس نیز بارگذاری می‌کند. در وبسایت مجلس سنا که با عنوان «UNAITEDSTATESSENATE» قابل دسترسی است، قوانین و لوائح، جزئیات آرا به تفکیک اسامی، جلسات کنگره و دستور جلسات آتی و اطلاعات آماری سناتورها به تفکیک قابل دسترسی است. مشروح جلسات علاوه بر پخش مستقیم هم به‌صورت ویدئو و هم به‌صورت متن در دسترس قرار دارد. جلسات به‌صورت منظم در تاریخ‌های مشخص آرشو شده و برای دسترسی به روزمورد نظر تنها کافی است تاریخ را وارد کنید. علاوه بر آرای تفکیک شده و منتشر شده به‌همراه اسامی هر نماینده آرای سناتورهای هر ایالت نیز به تفکیک برای هر طرح و لایحه در دسترس است و مخاطب را از هرگونه محاسبه سرانگشتی بی‌نیاز می‌کند و از قدیمی‌ترین تا جدیدترین آرای سناتورها در هر دوره قابل دسترسی است. جزئیات مجلس نمایندگان آمریکا نیز به همین ترتیب در وبسایتی با عنوان «UNITED STATES HOUSE OF REPRESENTATIVES» قابل دسترسی است. علاوه بر آن وبسایت کنگره (congress) نیز پخش زنده و مشروح مذاکرات هر دو مجلس و کمیسیون‌ها را در دسترس عموم قرار می‌دهد. کمیته‌ها یا کمیسیون‌های تخصصی هر دو مجلس نمایندگان و سنا، هر یک بخش مخصوص به‌خود داشته و فعالیت آنها نیز در دسترس عموم قرار دارد. البته با توجه به قوانین سرسختانه آمریکا درخصوص لغو انحصار، وبسایت‌های انحصاری مجلس تنها قابلیت پخش مستقیم مشروح مذاکرات را نداشته و شبکه‌های تلویزیونی، اینترنتی و... مختلف نیز با برند خود به پخش جلسات کنگره می‌پردازند. بسترهای شبکه‌های اجتماعی از جمله، فیس‌بوک و اینستاگرام نیز از دیگر ابزارهای حضور مجازی و مستقیم مردم در جلسات کنگره است. علاوه بر آن نهاد‌های ناظر بر کنگره نیز به تحلیل و پخش جزئیات فعالیت نمایندگان کنگره می‌پردازند. در همین راستا می‌توان به وبسایت (Govtrack)، اشاره کرد که حدود ۱۶ سال پیش (سال ۲۰۰۴) توسط یک دانشجوی آمریکایی به‌عنوان یک پروژه در راستای استفاده از فناوری برای کنگره

کنگره آمریکا

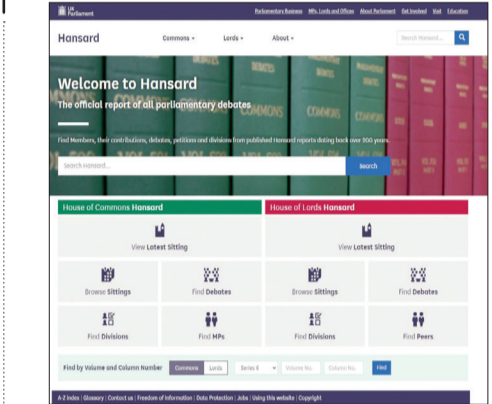
آمریکا را ابداع کرده است. این وبسایت آنگونه که در توضیحاتش آمده درحال حاضر مهم‌ترین منبع غیردولتی در راستای اطلاعات و آمار قانون و مجلس به‌شمار می‌رود. در این وبسایت نیز می‌توان علاوه بر آرای نمایندگان، از حاضران و غایبان هر جلسه نیز با خبر شد. دسترسی به سوابق رای دهی هر نماینده و گرایش‌های حزبی وی و آرای حزب متبوع هر نماینده نیز از دیگر دسترسی‌های این وبسایت نظارتی است.

مجلس نمایندگان انگلستان

مذاکرات پارلمان‌های انگلستان (مجلس نمایندگان یا مجلس عوام و مجلس لردها) به‌صورت مستقیم از شبکه‌های تلویزیونی پخش می‌شود. علاوه بر آن مشروح مذاکرات در مجلس نمایندگان انگلستان همراه با جزئیات آرا به تفکیک نمایندگان، در ساعت ۶ صبح اولین روز کاری بعد از جلسه مجلس منتشر می‌شود و از طریق وبسایت پارلمان در اختیار عموم قرار می‌گیرد. صورجلسات مربوط به هر دو پارلمان انگلستان با عنوان «hansard» در وبسایتی با همین عنوان با تفکیک پارلمان‌ها در اختیار عموم قرار دارد. برای هر فعالیتی که در مجلس‌ها صورت گرفته، به تفکیک نمایندگان هر حزب، آرا و نظرات آنها منتشر شده است.

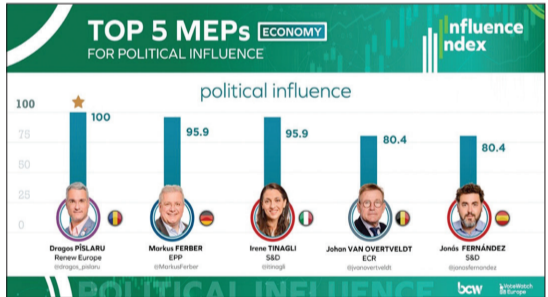
در مجلس نمایندگان انگلستان رای‌گیری براساس تقسیم‌بندی پارلمان صورت می‌گیرد. به این ترتیب که نمایندگان صرفاً به دو گروه موافق و مخالف تقسیم می‌شوند (متنوع معنایی ندارد) و نظرات خود را اعلام می‌کنند. آرای تجمیع شده به تفکیک اسامی نمایندگان و نوع رای آنها (مخالف یا موافق) منتشر شده و در دسترس عموم قرار دارد.

در مجلس لردها نیز رای‌گیری براساس تقسیم‌بندی پارلمان صورت می‌گیرد با این تفاوت که موافقان و مخالفان به محل‌هایی مشخص برای اعلام نظر خود می‌روند. به این ترتیب مخالفان در یک محل و موافقان در محلی دیگر جمع می‌شوند. نهاد‌های نظارتی غیردولتی همچون «publicwhip» درجهت شفافیت بیش از پیش مجالس انگلستان تلاش

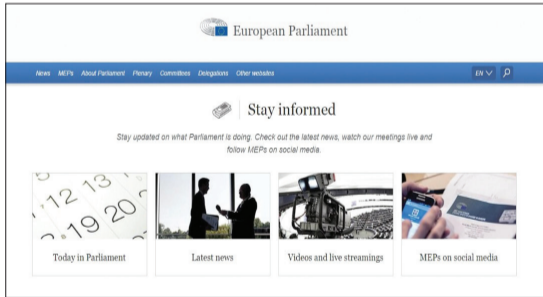

می‌کنند. در publicwhip در توضیح عملکرد خود به مردم آورده که «نماینده مجلس از طرف شما به تغییر قانون انگلستان رای می‌دهد و در هفته ممکن است بیش از ۱۰ بار این کار را انجام دهد. از این‌رو برای اینکه بدانید این نمایندگان، نمایندگان نظرات شما در مجلس هستند، باید نظرات و آرای آنها را در موضوعات مختلف بدانید و بدانید چگونه رای داده‌اند. Publicwhip این امکان را به شما می‌دهد که تمام آرا را ببینید، ذخیره و مقایسه کنید. این سازمان غیردولتی علاوه بر تحلیل آرای نمایندگان، هر چند وقت یک‌بار براساس شاخص‌های مختلف، پژوهش‌های آماری نسبت به عملکرد نمایندگان هر دو مجلس عوام و لردها منتشر می‌کند.

پارلمان اروپا

دست‌شمارش می‌شود. رئیس‌جلسه می‌تواند تصمیم‌برای‌گیری الکترونیک گرفته و این نوع رای‌گیری را عملیاتی کند. علاوه بر تصمیم‌رئیس جلسه زمانی که حداقل ۴۰ نماینده یا احزاب سیاسی نیز درخواست رای‌گیری الکترونیک داشته باشند، رای‌گیری به‌صورت الکترونیک صورت می‌پذیرد. نکته قابل توجه اینکه نتیجه آرای نمایندگان به تفکیک اسامی در فاصله ۲۴ ساعت بعد از رای‌گیری همراه با اسامی نمایندگان بر بستر اینترنت در دسترس عموم قرار

رای‌گیری برای بررسی و اصلاحات بر روی اسناد مهم اتحادیه اروپا نیز با همین شیوه انجام می‌گیرد؛ روشی که بار عظیم شفافیت پارلمان اروپا را بر دوش می‌کشد. صرفاً در انتخابات‌های خاص مانند انتخاب رئیس یا نایب‌رئیس یا اگر یک‌پنجم نمایندگان درخواست به‌برگزاری رای‌مخفی دهند، رای‌گیری با برگه‌صورت می‌گیرد. البته درخواست نمایندگان باید قبل از آغاز رای‌گیری انجام شود.

در آخرین مرحله از رای‌گیری طرح‌ها یا لوائح تعداد آرا از طریق رای‌گیری با بلندکردن

پارلمان اروپا از ۷۰۵ عضو تشکیل شده که به‌صورت مستقیم انتخاب می‌شوند و در مجموع در ۲۳ کمیسیون مشغول فعالیت هستند. در سطح جهان، پارلمان اروپا را می‌توان یکی از سربلندترین پارلمان‌ها در امر شفافیت خواند، تا آنجا که بیشترین سطح دسترسی مردم به آنچه در پارلمان اتفاق می‌افتد را در پارلمان اروپا شاهد هستیم. وبسایت پارلمان اروپا با عنوان (European Parliament) از بخش‌های مختلف از جمله اطلاعات نمایندگان و نحوه ارتباط‌گیری مردم با آنها، پخش مستقیم جلسات عمومی و آرشو جلسات و مباحث صورت گرفته و دسترسی به جزئیات کامل جلسات، پیش‌نویس‌ها و متون قانونی تصویب شده یا ارائه شده، آرای هر یک از نمایندگان به‌صورت تفکیک شده، شرح عملکرد کمیسیون‌های ۲۳‌گانه و عملکرد هر یک از نمایندگان در این کمیته‌ها، چشم‌انداز، تقویم عملیاتی و برنامه پیش‌روی پارلمان اروپا تشکیل شده است. به‌عنوان نمونه درحال حاضر تقویم و چشم‌انداز پارلمان اروپا تا سال ۲۰۲۲ در دسترس قرار دارد.

به‌صورت کلی در صحن علنی پارلمان اتحادیه اروپا چهار شیوه رای‌گیری انجام می‌گیرد:

آخرین مرحله فرآیند قانونگذاری، انتخابات کمیسیون‌ها و رای اعتماد در کمیسیون‌های پارلمان اروپا همواره مبتنی بر رای‌گیری با اسامی صورت می‌گیرد.

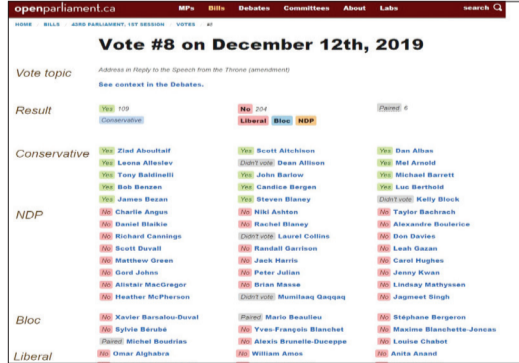
پارلمان ایتالیا

در مجلس سنا می‌تواند به‌صورت مخفیانه با برگه‌های رای انجام گیرد. البته این روش زمانی قابل اجراء است که ۲۰ سناتور درخواست رای‌گیری مخفیانه داشته باشند. رای‌گیری مخفیانه در مجلس نمایندگان به‌صورت الکترونیک صورت می‌گیرد. جزئیات مربوط به عملکرد نمایندگان مردم ایتالیا در هر دو مجلس سنا و نمایندگان این کشور، در وبسایت پارلمان با عنوان «dati.senato» در دسترس عموم قرار دارد. جالب آنکه حتی جزئیات رای‌گیری‌های الکترونیک مجلس نیز به‌صورت فایل‌هایی با فرمت XML قابل دانلود مستقیم است و به‌راحتی در دسترس قرار می‌گیرد. این جزئیات آمار سناتورهای مستقل را نیز شامل می‌شود و با وارد کردن نام سناتور در وبسایت می‌توان به جزئیات رای او در موارد مختلف دست یافت. علاوه بر تفکیک آرا آمار حضور و غیاب نمایندگان نیز در این وبسایت قابل دسترسی است. رصد و بررسی فعالیت نمایندگان در فضای مجازی و بررسی اظهارنظرهای آنان از جمله دسترسی‌های وبسایت پارلمان ایتالیا است.

رای‌گیری در هر دو مجلس سنا و نمایندگان ایتالیا به ۴ طریق صورت می‌گیرد: رای‌گیری با نشان دادن دست، رای‌گیری الکترونیک، رای‌گیری مبتنی بر اسامی، رای‌گیری مخفیانه. در مجلس نمایندگان ایتالیا رای‌گیری عمدتاً به‌صورت الکترونیک صورت می‌گیرد و جزئیات آرا نیز منتشر می‌شود. مگر اینکه برای انتخاب افراد خاص و براساس آیین‌نامه این نوع رای‌گیری تغییر کند. رای‌گیری مبتنی بر اسامی نیز در مجلس نمایندگان با همان مجلس عوام ایتالیا عمدتاً به‌صورت الکترونیک همراه با اعلام تعداد و اسامی رای‌دهندگان صورت می‌گیرد و مشروح آن نیز منتشر می‌شود. رای اعتماد یا عدم‌اعتماد به وزرا از آن قبیل رای‌گیری‌هایی است که عمدتاً جزئیات آن و آرای نمایندگان همراه با اسامی در معرض دید عموم قرار می‌گیرد. از سوی دیگر در مجلس نمایندگان رای‌گیری استفاده می‌شود. در مجلس سنا ایتالیا زمانی که حداقل ۱۵ سناتور درخواست رای‌گیری با اسامی دهد، از این روش استفاده می‌شود. خواه اینکه رای‌گیری به‌صورت الکترونیک صورت گرفته باشد خواه رای‌گیری الکترونیک نباشد، به هر حال اسامی نمایندگان و رای آنها اعلام می‌شود. هر اندازه که رای اعتماد یا عدم‌اعتماد شفاف است، رای مربوط به انتخاب شاخص و انتخاب‌های پارلمان

مجلس نمایندگان کانادا

تمامی جلسات علنی و مذاکرات نمایندگان مجلس کانادا بر بستر اینترنت در دسترس عموم قرار دارد. همچنین در پارلمان کانادا نیز تمامی اسناد، جزئیات و اطلاعات مربوط به طرح‌ها و لوائح از جمله آرا به تفکیک نمایندگان منتشر می‌شود. هر نماینده در وبسایت مربوط به پارلمان کانادا دارای یک صفحه شخصی است که علاوه بر اطلاعات مربوط به نماینده، آرای وی درخصوص طرح‌ها و لوائح نیز به تفکیک در دسترس قرار دارد. از این‌رو وبسایت مربوط به پارلمان کانادا به‌صورت مداوم به‌روزرسانی شده و مردم می‌توانند مطمئن باشند با استفاده از اطلاعات دریافتی از سایت پارلمان گویی در مجلس حضور داشته و همه امور را تحت نظارت خود قرار داده‌اند. رای‌گیری در پارلمان کانادا نیز به چهار طریق صورت می‌گیرد: رای‌گیری مبتنی بر اسامی تنها در زمانی صورت می‌گیرد که نتایج رای‌دهی براساس تقسیم‌بندی پارلمان مهم بوده و برخی نمایندگان رای‌گیری مبتنی بر اسامی را درخواست کنند. به این ترتیب برای اجرای این نوع رای‌گیری هر یک از نمایندگان تک‌به‌تک باید بایستند و رای خود را اعلام کنند. رای‌گیری با بلندکردن دست نیز در پارلمان کانادا صرفاً در جلسات کمیسیون‌ها صورت می‌گیرد. در برخی موارد آرای نمایندگان به‌صورت شفاهی تجمیع شده، به این صورت که با بله و خیر آرا مشخص می‌شود. البته نکته قابل توجه در این نوع رای‌گیری این است که در نهایی آرا به‌صورت تجمیع اعلام می‌شود و به تفکیک آرای هر نماینده اعلام نمی‌شود. در صورتی که طی تصویب طرح، پیشهاد و لایحه‌ای، نظر مخالفی وجود داشته باشد یا نمایندگان در مورد آن نظرات‌شان را مسکوت بگذرانند، صرفاً نظر نمایندگان موافق در نظر گرفته می‌شود و به اصطلاح رای‌گیری بدون مخالف صورت می‌گیرد. جلسات کمیسیون‌ها در پارلمان کانادا نیز در اکثر مواقع علنی است و پخش آنلاین آن در دسترس عموم قرار دارد. علاوه بر